

Kohtuasi C-99/24

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

7. veebruar 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Rejonowy w Koszalinie (Kozalini rajoonikohus, Poola)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

31. jaanuar 2024

Hageja:

G.M.K.-Z.B.M.

Kostja:

S.O.

Toimiku nr: [...]

KOHTUMÄÄRUS,

31. jaanuar 2024

Sąd Rejonowy w Koszalinie w I Wydziale Cywilnym (Koszalini rajoonikohtu I tsiviilkolleegium) [...]

olles kinnisel istungil Koszalinis vaadanud läbi

kohtuasja seoses G.M.K.-Z.B.M., asukoht K, **hagiga**

S.O. vastu

rahasumma tasumise nõudes,

määrab:

- 1) artikli [...] alusel peatada kohtuasjas menetlus,

- 2) esitada Euroopa Liidu Kohtule eelotsusetaotlus, mille sisu on esitatud käesoleva määruse lahutamatuks osaks olevas lisas.

(kohtunik [...])

EELOTSUSETAOTLUS

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sąd Rejonowy w Koszalinie (Koszalini rajoonikohus, Poola)

koosseisus: [...]

Kohtuasja toimiku number eelotsusetaotluse esitanud kohtus [...]

Põhikohtuasja pooled ja nende esindajad:

Hageja: G.M.K.-Z.B.M., asukoht K., keda esindas õigusnõustaja [...].

Kostja: S.O., keda esindas õigusnõustaja [...] ja advokaat [...]

Eelotsuse küsimused:

1. Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artiklit 66 tuleb tõlgendada nii, et „kohtumenetluse algatamine“ tähendab hagi esitamist hageja poolt kohtuasjas või ka selle kohtuasja uuesti läbivaatamise taotluse esitamist kostja poolt pärast seda, kui kohtuasjas on menetlus lõpetatud jõustunud lahendiga?

Olenevalt eespool esitatud küsimustele antavast vastusest:

2. Kas nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades II peatüki sätteid

või – kui see on asjakohane – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades II peatüki sätteid

tuleb tõlgendada nii, et isiku vastu, kelle elukoht on ühe liikmesriigi territooriumil, saab pöörduda teise liikmesriigi kohtusse, kui kohtumenetluse ese on selles teises liikmesriigis asuva kinnisasja lepinguvälise kasutamise eest hüvitise maksmise nõue?

Põhikohtuasja vaidluse ese ja olulised faktilised asjaolud

- 1 G.M.K. [(edaspidi „omavalitsusüksus“)] esitas 15. märtsil 2013 Sąd Rejonowy w Koszalinie (Koszalini rajoonikohus) T., S., M. ja Sz. O. vastu hagi, milles nõudis hüvitise maksmist Koszalinis (Poola Vabariik) asuva, omavalitsusüksuse eluruumi lepinguvälise kasutamise eest pärast üürilepingu lõppemist. Hageja märkis kõigi hagejate elukohana Poola aadressi. Kohtuasjas koostati maksekäsk, mille võttis Poola aadressil vastu üks kostja kõigi kostjate nimel. Maksekäsule vastuväidet ei esitatud ning see tunnistati jõustunuks ja täitmisele pööratavaks.
- 2 Kohtule 7. juulil 2023 saadetud kirjas esitas S.O. nõuetekohaselt maksekorraldusele vastuväite, nõudes kohtuasja uuesti läbivaatamist ja tema vastu esitatud 15. märtsi 2013. aasta hagi rahuldamata jätmist. Kostja väitis, et Poola kohtutel puudub asja lahendamiseks pädevus, märkides, et alates 2007. aastast on tema elukoht Madalmaade Kuningriigis ja ta ei ole omavalitsusüksusega kunagi sõlminud kõnealuse eluruumi üürilepingut.
- 3 Hageja G.M.K. väitel on kostjate vahel on nii tugev õiguslik seos, et kohtuasjad rahasumma tasumise nõudes tuleb lahendi tegemiseks liita. Kõik kostjad on sugulased ja elasid koos hageja eluruumis. Eluruumi üürilepingu oli sõlminud ainult T.O. (ülejäanud kostjate ema) 1994. aastal. T.O. üürileping lõpetati ja 2007. aastal määrati kõigi kostjate väljatõstmise kõnealusest eluruumist.

Liikmesriigi õigusnormid

- 4 21. juuni 2001. aasta seaduse üürnike õiguste kaitse, omavalitsusüksuse eluasemeressursi ja tsiviilseadustiku muutmise kohta (ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, edaspidi „üürnike õiguste kaitse seadus“) artikli 18 lõige 1:
 „Isikud, kes õigusliku aluseta kasutavad eluruumi, on kohustatud maksma selle eest igakuist hüvitist kuni eluruumi vabastamiseni.“
- 5 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Kodeks postępowania cywilnego) artikkel 505:
 „Lõige 1. Kostja võib esitada maksekäsule vastuväite.
 Lõige 2. Maksekäsk kaotab vastuväitega vaidlustatud osas õigusjõu. Kui samale nõudele ja ühele või mitmele tunnustatud nõudele esitab vastuväite ainult üks kaaskostja, kaotab maksekäsk õigusjõu ainult selle kaaskostja suhtes.“

Liidu õigus

- 6 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades:

Artikli 66 lõige 1. „Käesoleva määruse sätteid kohaldatakse üksnes 10. jaanuaril 2015 või pärast seda algatatud kohtumenetluste, ametlikult koostatud või ametlike dokumentidena registreeritud ametlike dokumentide ja kinnitatud või sõlmitud kohtulike kokkulepete suhtes“.

Artikli 5 lõige 1. „Isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib hagi esitada teise liikmesriigi kohtusse üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras“.

Artikkel 7. „Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis: [...]

[2]) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda“.

Artikkel 8. „Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi ka:

1) juhul kui kostjaid on mitu, selle paiga kohtusse, kus on neist ühe alaline elukoht, tingimusel et nõuded on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos“.

Artikkel 24. „Poolte alalisest elukohast olenemata allub asi erandlikult järgmistele liikmesriigi kohtutele:

1) menetluste puhul, mille esemeks on kinnisasjaõigus või kinnisasja üür või rent, selle liikmesriigi kohtutele, kus asjaomane asi asub.“

7 Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades:

Artikli 3 lõige 1. „Isikuid, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras“.

Artikkel 5. „Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata: [...]

3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda“.

Artikkel 6. „Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib kaevata ka:

1) juhul kui kostjaid on mitu, selle paiga kohtusse, kus on neist ühe alaline elukoht, tingimusel, et nõuded on sedavõrd tihedalt seotud, et eri menetlustest tulenevate vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks oleks soovitav neid menetleda ning otsuseid teha üheskoos“.

Artikkel 22. „Alalisest elukohast olenemata on erandkorras pädevad järgmised kohtud:

- 1) menetluste puhul, mille objektiks on kinnisvaraga seotud *in rem* õigused või kinnisvara rendi õigused, selle liikmesriigi kohtud, kus asub asjaomane vara“.

Liidu õiguse tõlgendamise vajadus

- 8 Kohtumenetluse praeguses etapis peab Sąd Rejonowy w Koszalinie (Koszalini rajoonikohus) lahendama S.O. vastuväite Poola kohtute pädevuse puudumise kohta. Hageja väitel on pädevus Poola kohtutel ja sellealaste õigusnormide õige tõlgendus on olulise tähendusega paljudes omavalitsusüksuse elanike eluasemevajaduste rahuldamisega seotud asjades. Kui kohus loeb hageja vastuväite põhjendatuks, jätab ta omavalitsusüksuse 15. märtsi 2013. aasta hagi rahuldamata ja tekib õiguslik alus kostja suhtes sundtäitemenetluse lõpetamiseks.
- 9 Vaidluse ese on nõue maksta hüvitist Koszalinis (Poola Vabariik) asuva omavalitsusüksuse eluruumi kostja S.O. poolt vaidlusalusel ajavahemikul 2011–2012 kasutamise eest. Kostjal ei olnud sel ajal eluruumile mingit õigust. Varem elas kostja selles eluruumis koos emaga, kes oli sõlminud eluruumi üürilepingu. Pärast seda, kui omavalitsusüksus oli üürilepingu üles öelnud, määras Poola kohus kogu kostja perekonna väljatõstmise. Omavalitsusüksus kinnitab, et hoolimata väljatõstmisotsusest ei vabastanud perekond eluruumi. Kostja S.O. aga märgib, et asus 2007. aastal alaliselt elama Madalmaade Kuningriiki. Kohtumenetluse käigus on kindlaks tehtud, et hageja poolt hagi esitamise ajal ehk 15. märtsil 2013 ja kostja vastuväite esitamise ajal ehk 7. juulil 2023 oli kostja elukoht Madalmaade Kuningriigis.
- 10 Teisele isikule kuuluva vara kasutamise eest hüvitise maksmise asi on tsiviilasi ja kuulub järgmiste õigusnormide kohaldamisalasse:
 - Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades,
 - nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades.
- 11 Eelkõige on vaja lahendada küsimus, kumb neist määrustest on oma ajalise kohaldamisala tõttu kohtuasjas kohaldatav. Määruse (EL) nr 1215/2012 artikli 66 lõikes 1 on sätestatud, et „[k]äesoleva määruse sätteid kohaldatakse üksnes 10. jaanuaril 2015 või pärast seda algatatud kohtumenetluste [...] suhtes“.
- 12 Kahtlus on seotud sellega, kas mõiste „menetluse algatamine“ viitab päevale, mil omavalitsusüksus esitas kostja vastu hagi rahasumma maksmise nõudes,

(15. märts 2013), või päevale, mil kostja esitas vastuväite koos asja uuesti läbivaatamise taotlusega (7. juuli 2023).

- 13 Seejärel tuleb – olenevalt vastusest küsimusele, milline määrus on kohaldatav – analüüsida selle määruse kohtualluvust puudutavaid sätteid. Mõlemad määrused on asjasse puutuv osas sõnastatud ühte moodi.

Käesolevas kohtuasjas kohtualluvuse põhimõtete kindlakstegemiseks tuleb analüüsida järgmist:

- 14 Esiteks, määruse nr 1215/[2012] artikli 7 punkt 2 (määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3). Tuleb kaaluda, kas elamine teisele isikule kuulavas eluruumis ilma õigusliku aluseta pärast selle eluruumi kasutamise õiguse andnud üürilepingu lõppemist kujutab endast kahju lepinguvälist tekitamist.

Poola õiguse kontekstis – üürnike õiguste kaitse seaduse alusel – ei kujuta teisele isikule kuulavas eluruumis ilma õigusliku aluseta elamine endast kahju lepinguvälist tekitamist. Oma 7. detsembri 2007. aasta otsuses kohtuasjas III CZP 121/07 märkis Sąd Najwyższy (Poola kõrgeim kohus): „Tehtud järeldused ei võimalda käsitleda üürnike õiguste kaitse seaduse artikli 18 lõigetes 1–3 nimetatud vastutust lepinguvälisest kahju tekitamisest tuleneva vastutusena. Sellega, et neis sätetes ei ole [seadusandja] kasuta[nud] süülisust vastutuse tingimusena, on välistatud nende normide hüpoteesidega hõlmatud asjaolude kvalifitseerimine kahju õigusvastase tekitamisena tsiviilseadustiku (Kodeks cywilny) artikli 415 tähenduses ja neile ei ole samuti võimalik kohaldada muid tsiviilseadustikus lepinguvälist kahju puudutavaid sätteid. Samuti ei ole alust eeldada, et nende samade sätetega on määratletud lepinguvälise kahju eri liik [...]“.

Sellega seoses on Euroopa Kohus oma 25. märtsi 2021. aasta otsuses kohtuasjas C-307/19 sedastanud, et mõiste „lepinguvälise kahju“ määruse nr 1215/2012 artikli 7 punkti 2 tähenduses hõlmab kõiki nõudeid, milles taotletakse kostja vastutuse tuvastamist ja mis ei ole „lepinguid puudutav asi“ selle määruse artikli 7 punkti 1 alapunkti a tähenduses, kuivõrd see ei põhine õiguslikul kohustusel, mille isik on endale vabatahtlikult teise isiku ees võtnud (punkt 83 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 15 Teiseks, määruse nr 1215/[2012] artikli 8 punkt 1 (määruse nr 44/2001 artikli 6 punkt 1). Tuleb analüüsida, kas kohtuasja, mille ese on kõnealune hüvitise nõue, on soovitatav arutada ja lahendada ühiselt kõigi pereliikmete suhtes, kes kunagi koos kõnealuses eluruumis elasid, et vältida eri menetlustes üksteisega vastuolus olevate otsuste tegemist. Seejuures vastutab Poola õiguse kohaselt hüvitise maksmise eest ainult isik, kes tegelikult selles eluruumis elas. Puuduvad õigusnormid, milles oleks ette nähtud kõigi pereliikmete solidaarne vastutus. Seega on võimalik, et iga pereliikme suhtes tehakse erinev otsus olenevalt järeldustest selle kohta, kas hagiga hõlmatud ajajavahemikus konkreetne isik

tegelikult elas kõnealuses eluruumis. See näib rääkivat vastu võimalusele kohaldada seda sätet kohtuasjas kohtualluvuse alusena.

- 16 Kolmandaks, määruse nr 1215/2012 artikli 24 punkt 1 (määruse nr 44/2001 artikli 22 punkt 1). Tuleb kaaluda, kas nõude puhul maksta hüvitist teisele isikule kuuluva eluruumi kasutamise eest pärast selles elamiseks õiguse andva üürilepingu lõppemist on tegemist „kinnisasjaõigust“ või „kinnisasja üürimist“ puudutava kohtuasjaga. Näib, et selline tõlgendus tuleks kõrvale jätta kooskõlas Euroopa Kohtu 3. oktoobri 2013. aasta otsusega kohtuasjas C-386/12.
- 17 Kui ükski eelviidatud säte ei ole kohaldatav, siis määruse nr 1215/[2012] artikli 5 lõike 1 kohaselt (määruse nr 44/2001 artikli 3 lõige 1) on kohtuasjas tegemist kohtualluvuse puudumisega ja sel põhjendusel tuleb 15. märtsi 2013. aasta hagi jätta rahuldamata.

(kohtunik [...])

TÖÖDOKUMEN